

Välkomna till det här specialnumret av Geografiska notiser som handlar om medicinsk geografi. Gästredaktör för det här dubbelnumret är **Anders Schærström** som doktorerat och arbetat inom forskningsfältet medicinsk geografi. Schærström har bjudit in forskare inom olika discipliner med det gemensamt att de arbetar med geografiska perspektiv på hälsa och ohälsa. Det är ett både lärorikt och intressant nummer för såväl geografer som lärare om betydelsen av geografiska synsätt, perspektiv och metoder när det gäller att undersöka, belysa, analysera, tolka samt sprida kunskap om hälsa, ohälsa och folkhälsa inte minst.

Numret inleds med en beskrivning av vad medicinsk geografi är och hur geografiska utgångspunkter och perspektiv bidrar till förståelse för hälsoproblem. I artikeln beskrivs hur hälsa och ohälsa påverkas av *var* du befinner dig på jordklotet, vilket ger många ingångar till medicinsk geografi. Det är en historisk tillbakablick, men också en titt in i framtiden.

Därefter följer en artikel som beskriver metoder som kan användas för att samla in, bearbeta och presentera kunskap inom fältet medicinsk geografi. Här finns inspiration för lärare eftersom artikeln förklarar hur olika slags kartor kan användas för att undersöka olika hälsoproblem. Dessutom förklarar Schærström hur du kan gå tillväga för att använda och tolka kartorna utifrån olika frågor.

Därefter hittar ni en artikel av **Petra Norlund**, som är universitetsadjunkt vid Högskolan i Gävle och även har arbetat vid University of Colorado Boulder i USA. Hon

är specialiserad på arbete med GIS kopplat till folkhälsa och beskriver vilken betydelse geografiska perspektiv och begrepp, som *plats* och *skala* har när det gäller ojämlikhet i hälsa, inte minst under Covid-pandemin. Norlund beskriver hur spatio-temporala modeller fick betydelse under pandemin. Hon berättar om lärdomar från pandemin och formulerar fyra konkreta geografiska principer som kan användas som beredskap vid nästa pandemi. Den här artikeln kan användas i undervisning på olika stadier i skolsystemet då Norlund tydligt beskriver hur rumsliga och temporala perspektiv kan användas för att förstå, förebygga och hantera problem som pandemin.

På temat sjukdomsspridning men med fokus på fästingburna sjukdomar möter vi sedan en artikel av **Mona Petersson, Monica Dinnétz, Patrik Hammer** och **Therese Janzén** som beskriver det tvärvetenskapliga projektet *Human-environment interactions and the epidemiological periurban landscape of tick-borne diseases*. Forskarna har studerat utbredningsmönster av fästingar och fästingöverförda sjukdomar i relation till mänskliga beteenden för att försöka förstå hur landskapets utformning och utnyttjande kan påverka risker för att bli infekterad med *borrelia* och *anaplasma*. I slutet ger Mona också tips på hur forskningen kan användas till undervisning i skolan samt en kort beskrivning av ett nystartat projekt.

I vårt återkommande tema "Jag är geograf" handlar det också om medicinsk geografi, där **Östen Axelsson** som är forskare inom miljöpsykologi och miljömedi-

cin berättar om sin väg in i geografins värld. Trots svårigheter i skolan började han studera psykologi vid Stockholms universitet och kom då i kontakt med miljöpsykologi, alltså hur miljön påverkar oss människor, vår upplevelse och vårt välbefinnande. Det var vägen in i kulturgeografien som till slut tog honom till forskning om hur ljud på en plats kunde kartläggas. I artikeln beskriver han sin forskning om landskapets ljudbild och vilken betydelse det har för förståelse av hälsoproblem.

En annan artikel på temat miljö och hälsa kommer från **Peter Schantz** som är professor vid Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH). I hans artikel förklaras olika parametrar i miljön som särskilt påverkas hälsa och ohälsa utifrån en fallstudie av Hagaparken, Ulriksdal och Annedal i Stockholm. I artikeln förklarar Schantz hur viktig miljön är för människors hälsa och visar hur hälsa och ohälsa kan kopplas till olika landskap.

Sist avslutas numret med en artikel direkt riktad till lärare, framför allt på gymnasiet och högstadiets senare år, som beskriver ett projekt där den globala folkhälsan står i centrum. Syftet med projektet är att lära elever om vad folkhälsa och global hälsa är och vilka mått och metoder som används för att mäta folkhälsa och analysera orsaker och konsekvenser. Här beskrivs hur elever lär sig använda folkhälsomodeller samt olika begrepp som kopplade till hälsa och folkhälsa för att analysera ett lands folkhälsa. Eleverna får även använda data hämtade från The Lancet, WHO och Globalis för att förklara tre folkhälsoproblem i ett land. I artikeln beskrivs övergripande utformningen av undervisningen med länkar och material

som kan användas direkt. Artikeln avslutas med fler tips på upplägg som lärare kan använda direkt i undervisningen.

Innan du kastar dig in i detta fullmatade nummer vill jag slutligen informera om två viktiga datum och evenemang:

- **Årsmöte i Geografilärarnas Riksförening torsdagen den 23:e april kl 16.30–18.30.** Vi träffas på Stockholms universitet, sal P364, Arrhenius hus P. Svante Arrhenius väg 20 A. Information och länk till anmälan kommer via Geografilärarnas Riksförenings facebook-sida. och på hemsidan <https://geografilararnas.se/>.
- **Didaktisk exkursion – Hagaparken och G:a stan söndagen 10/5 kl 10.00–12.30.** Mötesplats vid Haga Norra grindar. Information och länk till anmälan kommer via Geografilärarnas Riksförenings facebook-sida.
- **Geografdagarna** hålls i år på Karlstad Universitet den **27–28 oktober**. Här finns mer information <https://www.kau.se/geografdagarna2026> och anmälan öppnar den 4 maj.

Om du vill skriva i tidskriften och dela med dig av erfarenheter som geografilärare eller som geograf eller publicera din forskning hör av dig till lotta.jankell@su.se.

Önskar dig en trevlig och intressant läsning!

*Mvh Lotta Dessen Jankell
Ordförande Geografilärarnas
Riksförening*